

Maija Airas
Sini Piippo
Laura Berg
Saara Korhonen

NÄKÖKULMIA KORKEAKOULUJEN SIMHE-TYÖHÖN

© Opetushallitus

Raportit ja selvitykset 2023:6a

ISBN 978-952-13-6895-0 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi

SISÄLTÖ

1. SELVITYKSEN TAVOITTEET4
2. MITÄ OVAT SIMHE-PALVELUT?5
3. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET KORKEAKOULUISSA TILASTOJEN VALOSSA.7
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on lisääntynyt.7
Kysyntä korkeakouluopintoihin valmentavalle koulutukselle kasvaa8
Suomen tai ruotsin toisena kielenä kirjoittaneet tarkastelussa10
4. SIMHE-KORKEAKOULUJEN OHJAUSTOIMINTA.12
SIMHE-ohjaus tavoitti tuhat asiakasta12
Näkökulmia SIMHE-toiminnan kehittämiseen.15
LOPUKSI.20
KUVIOT.21
KUVITUSKUVAT.21
LISÄTIETOJA.21

1. SELVITYKSEN TAVOITTEET

Tämä selvitys tarkastelee SIMHE-palveluja (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) SIMHE-korkeakoulujen ohjaustoiminnastaan keräämien tilastojen ja toiminnastaan raportoimien laadullisten tietojen valossa. Korkeakoulujen raportoimaa tietoa taustoitetaan yleisemmillä vieraskielisiä ja ulkomaalaistaustaisia opiskelijoita korkeakoulutuksessa kuvaavilla tilastoilla.

Selvityksellä pyritään avaamaan näkökulmia SIMHE-palvelujen vaikuttavuuteen kansallisella tasolla ja kokonaisuutena. Tarkastelun kohteena on SIMHE-palvelujen osalta erityisesti vuosi 2021. Selvitys toimii myös pohjana, jonka avulla toiminnan ja sen vaikuttavuuden kehittymistä voidaan jatkossa seurata.

Selvitys on koottu Opetushallituksen Kansainvälisen korkeakouluysteistyön yksikössä ja tiiviissä yhteistyössä selvityksen tekemistä tukeneen ohjausryhmän kanssa. Ohjausryhmän työhön osallistuivat kansainvälisyysjohtaja Virpi Laukkanen Savonia-ammattikorkeakoulusta, asiantuntija Rebekka Nylund Helsingin yliopistosta ja opetusneuvos Kaisu Piironen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Opetushallituksesta selvitystyöstä vastasivat ohjelma-asiantuntija Sini Piippo ja opetusneuvos Maija Airas.

2. MITÄ OVAT SIMHE-PALVELUT?

SIMHE-palveluiden tavoitteena on lisätä muualla kuin Suomessa syntyneiden henkilöiden sekä toisen polven maahanmuuttajien korkeakouluopintoihin osallistumista, tutkinnon suorittamista sekä työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille. SIMHE-palvelut käsittävät niin erilaisia korkeakoulutukseen pääsyä ja työllistymistä tukevia koulutuspalveluja, neuvontaa ja ohjausta kuin kotoutumista tukevia toimia.

SIMHE-toiminnan tavoitteena on kehittää korkeakoulutusta siten, että se voisi olla tasapuolisesti eri väestöryhmien tavoitettavissa. SIMHE-toiminnassa vahvistetaan malleja, joilla kaikkien maahanmuuttaja- ja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden osaamisen tunnistamista saadaan tehostettua ja nopeutettua siten, ettei henkilöiden koulutus- ja työllisyyspolku kohutuottomasti vaikeudu. Tavoitteena on kehittää ja luoda malleja aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, jotta maahanmuuttajien aikaisemmin hankittu osaaminen ja opinnot voidaan nykyistä paremmin tunnistaa. SIMHE-toiminnasta saatujen kokemusten ja käytänteiden pohjalta on kehitetty myös maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta.

Supporting Immigrants in Higher Education in Finland SIMHE -palvelut lähtivät liikkeelle vuonna 2016, kun ensimmäiset SIMHE-vastuukorkeakoulut Jyväskylän yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu aloittivat SIMHE-toimintansa. Vuonna 2017 mukaan liittyi neljä uutta korkeakoulua: Helsingin yliopisto, Karelia-ammattikorkeakoulu, Oulun ammattikorkeakoulu ja Turun yliopisto. Toimintaan ovat liittyneet mukaan myös ammattikorkeakoulu Arcada, Savonia-ammattikorkeakoulu, Tampereen korkeakouluyhteisö ja Vaasan yliopisto.

Nyt vuonna 2022 SIMHE-korkeakouluja on siis yhteensä kymmenen, ja toimintaa tuetaan opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakouluille suunnatun strategiaperusteisen rahoituksen kautta. Toiminta on vakiintunut tärkeäksi osaksi korkeakoulujen toimintakenttää korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ja kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden integroitumisen saralla, ja sillä on moninaisia yhtymäkohtia esimerkiksi korkeakoulutuksen saavutettavuustyöhön ja kansainvälisten osaajien tukemiseen Suomessa. Opetushallitus tukee asiantuntijaroolissa korkeakoulujen SIMHE-toimintaa, ja kehittämistyön tukena toimii kansallinen SIMHE-yhteistyöryhmä, jossa ovat edustettuina paitsi kaikki SIMHE-korkeakoulut myös toiminnan keskeiset sidosryhmät, kuten opiskelija- ja rehtorijärjestöt, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä puheenjohtajan roolissa Opetushallitus.

Verkostossa on voimaa ja yhdessä tekemisen intoa

SIMHE-korkeakoulujen ohjaus- ja neuvontatyötä tekevät muodostavat SIMHE-ohjaajaverkoston. SIMHE-ohjaajaverkosto kokoontuu noin neljä kertaa vuodessa ajankohtaisten teemojen parissa. Kokouksen kokoonkutsujana toimii kukin korkeakoulu kerrallaan. Ohjaajaverkosto on perustanut työnsä tueksi myös oman Teams-alueen, jossa välitetään tietoa tapahtumista ja koulutuksista. Teams-alueelle on lähdetty rakentamaan eri alojen tapauskansioita eli sitä, miten esimerkiksi ulkomaalaista lääkäreitä tai opettajia kannattaa neuvota. Lisäksi verkosto toimii vertaistukena. Toisinaan parhaan neuvon ja tuen saa SIMHE-asiakkaiden neuvonnassa toisesta korkeakoulusta kuin omasta lähiyhteisöstä.

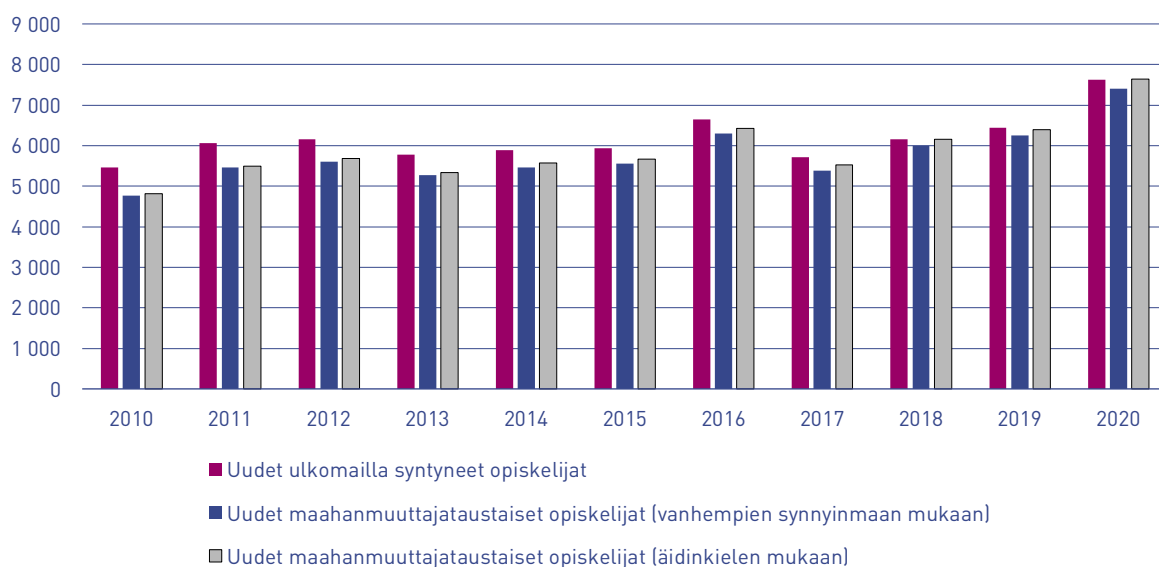
3. MAAHANMUUTTAJATAUSET KORKEAKOULUISSA TILASTOJEN VALOSSA

Tässä osuudessa luodaan yleisempää tilannekuvaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrän kehityksestä suomalaisessa korkeakoulutuksessa tilastotarkastelun avulla. Raportissa tarkastellaan paitsi yleisiä opiskelijamääriä myös korkeakoulutukseen valmentavaan koulutukseen osallistumista sekä suomi/ruotsi toisena kielenä -kirjoittaneiden määrää korkeakoulujen opiskelijavalinnassa.

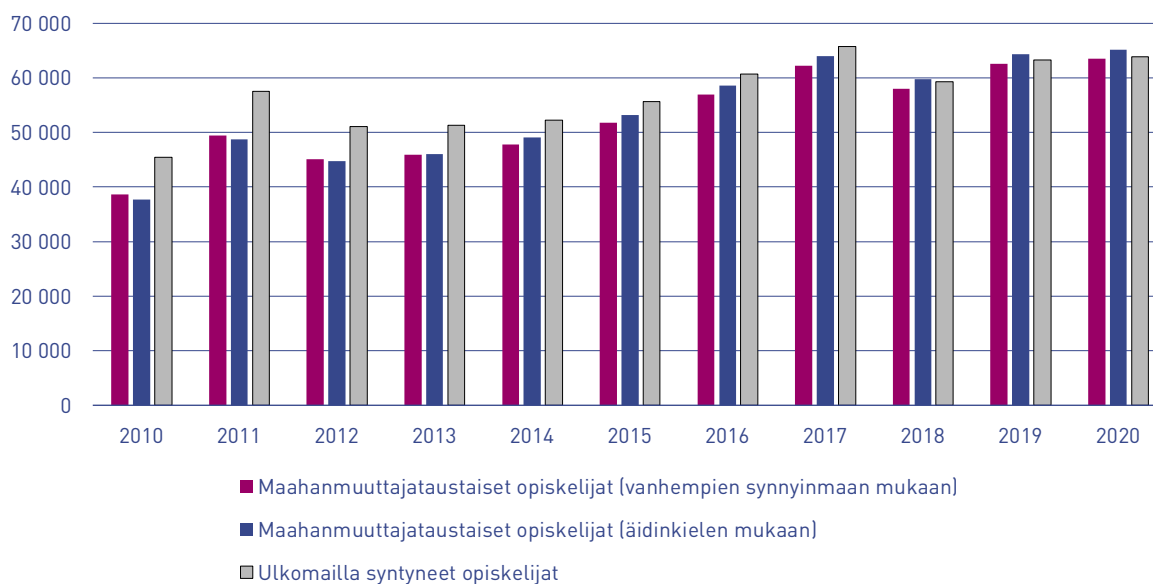
Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on lisääntynyt

Korkeakoulutukseen hyväksytyjen uusien maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä yli kaksinkertaistui kymmenen vuoden ajanjaksolla 2010–2020. Tämä merkittävä kasvu koskee tarkastelua kansalaisuuden mukaan (määrä lisääntyi 8 472 opiskelijasta 17 475 opiskelijaan vuoteen 2020 mennessä), syntymämaan mukaan (määrä lisääntyi vuoden 2010 opiskelijamäärästä 12 843 vuoden 2020 opiskelijamäärään 26 430) sekä vieraskielisten uusien opiskelijoiden mukaan (kasvua oli vuoden 2010 opiskelijamäärästä 11 046 vuoden 2020 opiskelijamäärään 26 082).

KUVIO 1. UUDET MAAHANMUUTTAJATAUSET OPISKELIJAT

KUVIO 2. MAAHANMUUTTAJATAUSTAISET UUDET OPISKELIJAT, OPISKELIJAT JA TUTKINNON SUORITTANEET

Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä korkeakoulutuksessa on kasvanut vuosina 2010–2020 merkittävästi myös tarkasteltaessa kokonaisuutta, johon kuuluvat niin uudet opiskelijat, korkeakouluissa opiskelevat kuin tutkinnon suorittaneetkin. Tällä kymmenen vuoden ajanjaksolla sellaisten opiskelijoiden määrä, joiden vanhemmat ovat muualla kuin Suomessa syntyneitä, kasvoi reilusta 38 000:sta 63 000:een vuoteen 2020 mennessä. Samaan tapaan vieraskielisten opiskelijoiden määrä kasvoi 37 000:sta 65 000:een ja ulkomailla syntyneiden opiskelijoiden määrä 45 444 opiskelijasta 63 897 opiskelijaan.

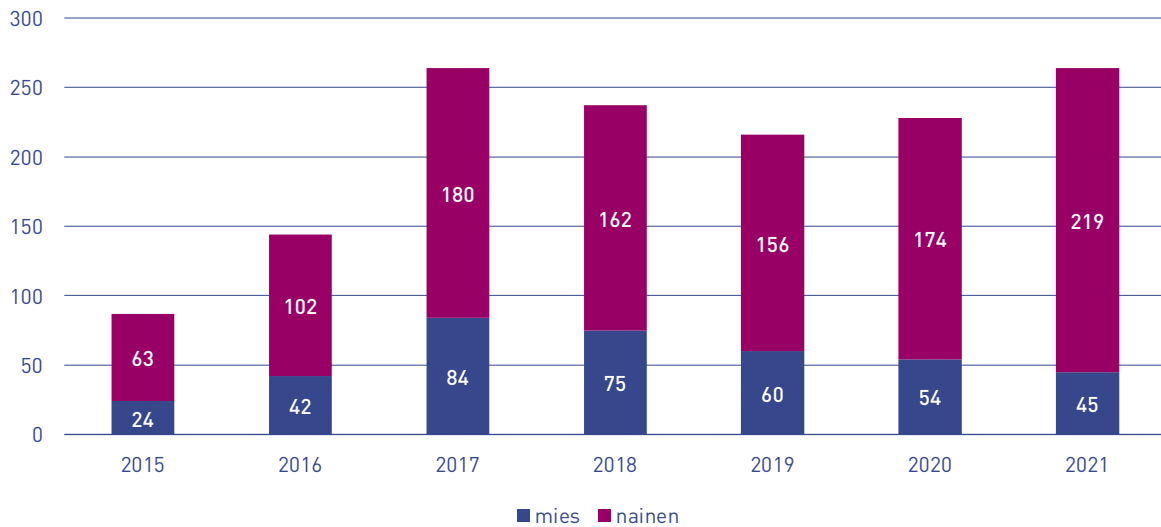
Eri tavoin tarkastellen on siis selvää, että viimeisimmän kymmenen vuoden aikana maahanmuuttajat ja maahanmuuttajataustaiset opiskelijat ovat määrältään lisääntyneet suomalaisissa korkeakouluissa merkittävästi.

Kysyntä korkeakouluopintoihin valmentavalle koulutukselle kasvaa

Ammattikorkeakouluissa annetaan maksutonta maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta, jonka tarkoituksena on antaa maahanmuuttajille riittävät valmiudet hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin ja menestyä niissä. Opinnoissa on painotettu erityisesti korkeakouluopintojen edellyttämän kielitaidon vahvistamista sekä itsenäisen ja tutkivan opiskelutavan omaksumista.

Tähän valmentavaan koulutukseen osallistuneiden määrä on myös noussut viime vuosien aikana. Vuoden 2015 jälkeen koulutuksessa aloittaneiden määrä nousi jyrkästi. Vuonna 2015 noin satakunta maahanmuuttajaa aloitti valmentavassa koulutuksessa, mutta vuodesta 2017 eteenpäin koulutuksen aloittaneita on ollut vuosittain noin 250. Osallistujien sukupuolijakauma on alusta alkaen ollut epätasapainossa, sillä naiset ovat vuosittain olleet aktiivisempia lähtemään valmentavaan koulutukseen kuin miehet. Vuonna 2021 valmentavassa koulutuksessa aloitti yhteensä 264 maahanmuuttajaa, joista 219 oli naisia ja 45 miehiä.

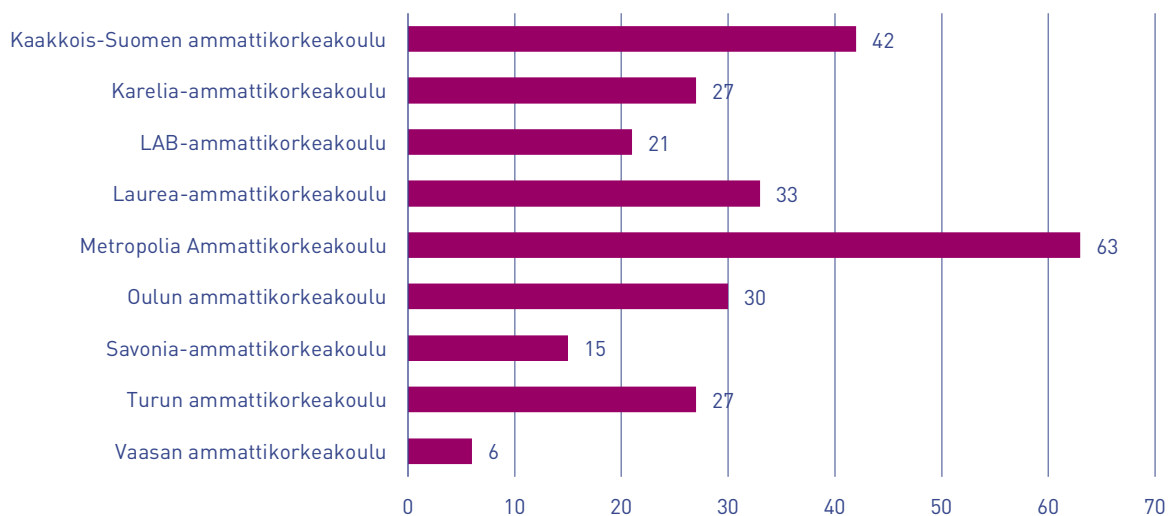
KUVIO 3. VALMENTAVAN KOULUTUKSEN ALOITTANEET 2015–2021

Yhä harvemmalla valmentavan koulutuksen aloittaneella on jo valmiiksi jokin tutkinto suoritettuna tai oikeus tutkinto-opiskeluun. Vuonna 2021 tutkintoja oli 18 opiskelijalla, joka vastaa noin seitsemää prosenttia osallistujista. Samana vuonna aiempia tai myöhempiä opiskeluoikeuksia oli 60:lla valmentavaan koulutukseen osallistuneella eli noin 32 prosentilla.

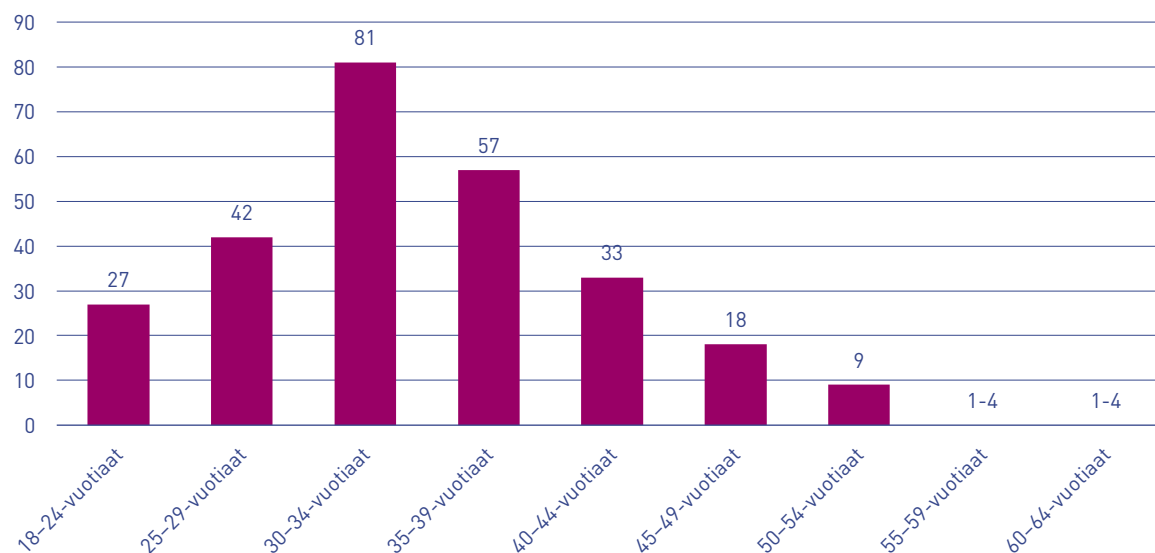
Vuosina 2015–2021 maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta on tarjottu 13:ssa eri ammattikorkeakoulussa. Osa ammattikorkeakouluista on tarjonnut koulutusta useampana vuotena, jotkut taas ovat olleet mukana vain kerran. Vuonna 2021 mukana oli yhdeksän ammattikorkeakoulua: Savonia, Metropolia, Laurea, LAB, Karelia sekä Vaasan, Turun, Oulun ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulut. Eniten valmentavaa koulutusta on järjestänyt Metropolia Ammattikorkeakoulu.

KUVIO 4. VALMENTAVAN KOULUTUKSEN ALOITTANEET KORKEAKOULUITTAIN 2021

Valmentavaan koulutukseen osallistuivat kaikenikäiset maahanmuuttajat. Valtaosa vuonna 2021 valmentavassa koulutuksessa aloittaneista oli 18–44-vuotiaita. Lähes joka kolmas oli 30–34-vuotias, mikä tekee kyseisestä ikäryhmästä suurimman. Toiseksi aktiivisin ikäryhmä oli 35–39-vuotiaat ja kolmanneksi 25–29-vuotiaat, joista ensimmäisessä ryhmässä oli lähes 60 henkilöä ja toisessa reilu 40 henkilöä.

KUVIO 5. VALMENTAVAN KOULUTUKSEN ALOITTANEET IKÄRYHMITÄIN 2021

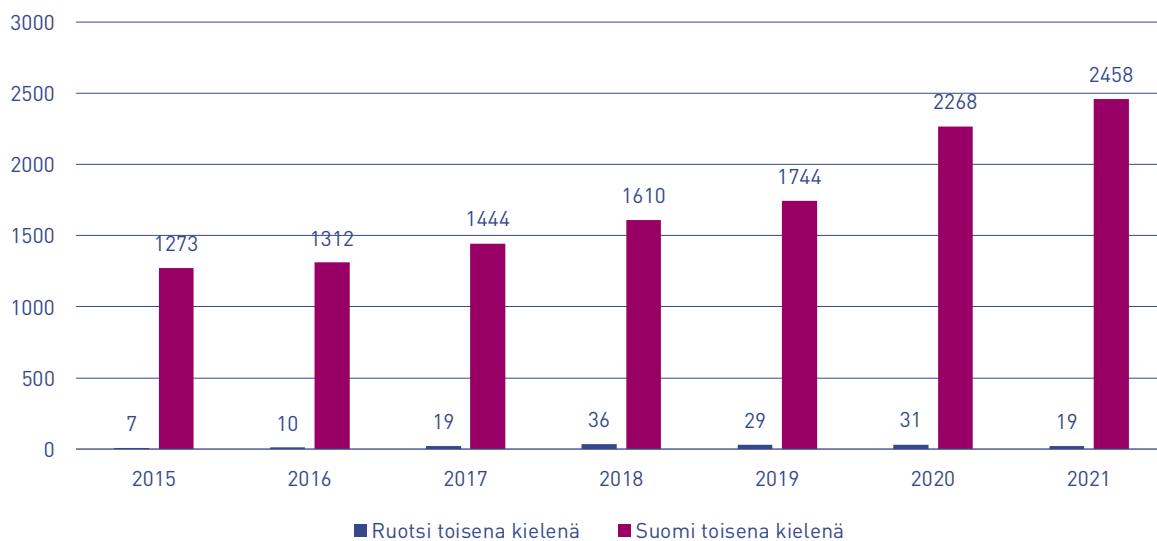
Tällä hetkellä yliopistoilla ei ole lakiin perustuvaa mahdollisuutta tarjota korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta, mutta Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelman suositusten ja Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategian mukaisesti yliopistojen valmentavan koulutuksen valmistelu on käynnistetty loppuvuodesta 2022. SIMHE-korkeakouluista Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa on kehitetty valmentavaa koulutusta. OKM:n hankerahoituksella toteutetuissa Akateemisten valmiuksien AKVA I- ja II-hankkeissa (Helsingin yliopisto) ja Integra-hankkeissa (Jyväskylän yliopisto) on pilotoitu korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusmallia yliopistoihin.

Suomen tai ruotsin toisena kielenä kirjoittaneet tarkastelussa

Korkeakoulupaikan vastaanottaneiden ja suomi/ruotsi toisena kielenä -aineen ylioppilastutkinnoissa kirjoittaneiden määrän tarkastelu tarjoaa yhden tilastollisen näkökulman ulkomaa-laistaustaisten korkeakoulutukseen pääsyn tarkasteluun.

Ylioppilaskirjoituksissa suomen tai ruotsin toisena kielenä kirjoittaneiden määrä on kasvanut kaksinkertaiseksi vuodesta 2015 vuoteen 2021 (Kuvio 6).

KUVIO 6. S2/R2 KIRJOITTANEET

Korkeakoulupaikan vastaanottaneista kuitenkin vain murto-osa on kirjoittanut joko suomen tai ruotsin kielen toisena kielenä. Osuudet ovat nousseet maltillisesti viime vuosien aikana. Vuonna 2015 suomen toisena kielenä kirjoittaneita korkeakoulupaikan vastaanottaneita ylioppilaita oli vain 1,3 prosenttia, kun taas vuonna 2021 korkeakoulupaikan vastaanottaneista ylioppilaita 2,7 prosenttia oli kirjoittanut suomen toisena kielenä.

Suomi toisena kielenä -opetusta on hiljattain arvioitu Owal Groupilta tilatussa selvityksessä *Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi*¹. Arvioinnin perusteella laadukkaan S2-opetuksen ja riittävän oppimisen tuen haasteet kiinnittyivät järjestäjien arvioissa usein käytössä oleviin resursseihin eli aikaan, mutta myös siihen, miten pienryhmien tai sopivien opetusryhmien opetus toteutetaan, kun opiskelijoita on vähän tai opiskelijoiden osaamis- pohja on hyvin heterogeeninen. Koulutuspolkujen jatkumon näkökulmasta haasteet liittyivät useimmiten tiedonsiirtokäytäntöihin siirryttäessä lukioon ja mahdollisuuksiin hankkia riittävä (akateeminen) kielitaito osana koulutuspolkua.

Kehittämistarpeena arviointi nostaa esiin ohjautumisen S2-opetukseen. S2-opetukseen ohjataan varhaiskasvatuksessa huoltajien äidinkielen perusteella, muissa koulutuksissa useimmiten opetuskielen taidon tason perusteella. Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa väestörekisteriin merkitty kieli vaikuttaa silti varsin usein taustalla, vaikka oppilaan rekisteriin merkitty kieli ei tosiasiallisesti aina kerro todellisesta opetuskielen taidon tasosta. Lisäksi monikielisten perheiden lasten äidinkieli voi usein olla myös suomi tai ruotsi.

Korkeakoulutuksessa S2-opetuksen tarjontaa on kehitetty, mutta edistyneemmän tason tarjontaa ollaan vasta kehittämässä. Tutkintojen rakenteen osalta S2-kielen opintojen tulisi olla luonteva osa opintoja läpi koko koulutuksen, ja S2-opetuksen tarjontaa olisi tärkeää voida laajentaa niin korkeakoulujen sisällä kuin korkeakoulujen välisessä yhteistyössäkin.

1 https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2022/03/S2-opetuksen_arviointi_170322.pdf

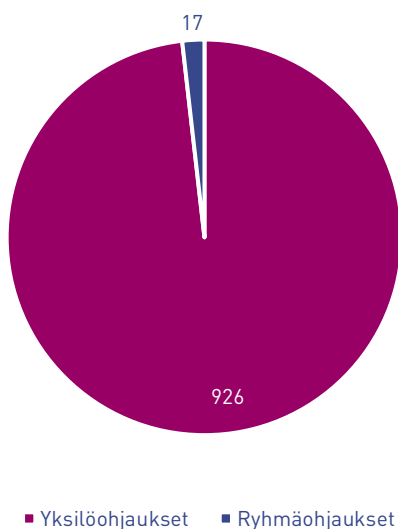
4. SIMHE-KORKEAKOULUJEN OHJAUSTOIMINTA

SIMHE-ohjaus tavoitti tuhat asiakasta

Korkeakoulut tilastoivat SIMHE-ohjauksia yhteisesti sovitulta pohjalta, mutta tiedonkeruun reunaehtoja on voitu tulkita hieman eri tavoin, joten koostettu tieto ei ole täysin yhteismittainen. Osittaisesta tulkinvaraisuudesta huolimatta tilastojen pohjalta pystytään hyvin muodostamaan yleiskuva vuonna 2021 toteutuneesta SIMHE-toiminnasta.²

Vuonna 2021 SIMHE-ohjauksiin on osallistunut valtakunnallisesti yli tuhat osallistujaa. Määrä on kaksinkertaistunut verrattuna aiempaan saatavilla olevaan vertailutietoon vuodelta 2017, jolloin ohjausasiakkaita oli reilut 500. SIMHE-ohjauksia on raportoitu 943 kappaletta, joista yksilöohjauksia on valtaosa eli 926 kappaletta. Loput 17 ohjausta ovat olleet joko ryhmä- tai pariohjausta. Ryhmien koot ovat vaihdelleet muutamista osallistujista lähes 40 osallistujaan. Koska ryhmäohjauksesta ei ole yksilökohtaisia ohjaustietoja, ohjausten määrä on tilastoissa pienempi kuin osallistujien määrä.

KUVIO 7. SIMHE-OHJAUSTEN MÄÄRÄ

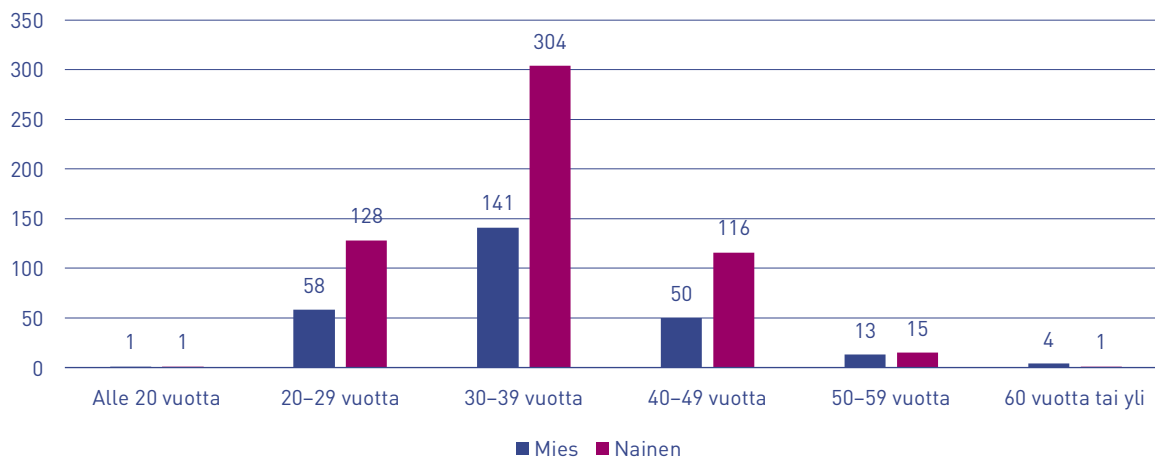
² Tulkinvaraisuus näkyy esimerkiksi siinä, että osa korkeakouluista on raportoinut tietoja vain ohjaukseen osallistuneista maahanmuuttajista, jotka eivät ole kirjoilla korkeakoulussa, kun taas toiset ovat saattaneet kirjata niiden lisäksi myös tiedot ohjaukseen osallistuneista korkeakoulun opiskelijoista. Tämän lisäksi korkeakoulut eivät ole keränneet samoissa määrin ohjaukseen osallistuneiden taustatietoja, kuten ikää, kansalaisuutta, maassaoloaikaa tai koulutustaustaa.

Raportoinnin selkeyttämiseksi yksilöohjaukseen on katsottu kuuluvaksi myös sellaiset ohjaukset, joiden ohjaustyypiksi on merkitty muu ohjaus ja osaamisen tunnistaminen, sekä sellaiset, joiden ohjaustyypiksi ei ole merkitty mutta jotka muiden kirjattujen tietojen perusteella ovat luokiteltavissa yksilöohjaukseksi. Taustatiedoissa on otettu huomioon pelkästään yksilöohjaukseen osallistuneet, mutta ohjauksia tarkasteellessa raportissa on hyödynnetty myös ryhmäohjausten tilastoja.

Keskimääräinen SIMHE-ohjaukseen osallistuja on 30–39-vuotias nainen

Enemmistö vuoden 2021 aikana ohjaukseen osallistuneista oli naisia, ja se on noin kaksinkertainen määrä miehiin verrattuna. SIMHE-ohjaukseen osallistuneita oli selkeästi eniten 30–39-vuotiaissa, sillä noin joka toinen osallistuja oli kyseisen ikäryhmän edustaja.

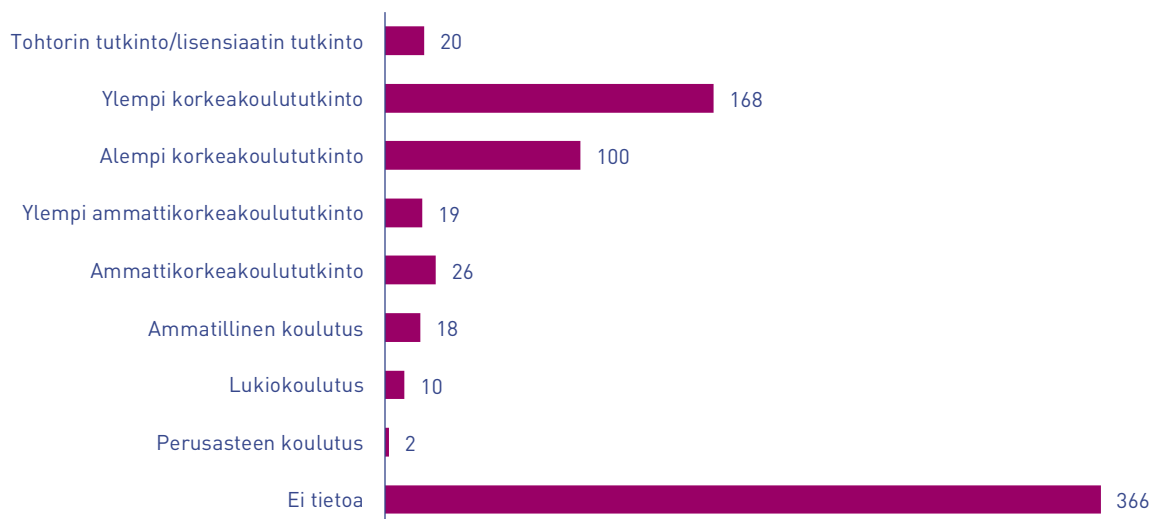
KUVIO 8. OSALLISTUJIEN IKÄ SUKUPUOLEN MUKAAN, YKSILÖOHJAUKSET

SIMHE-ohjaukseen osallistuneet maahanmuuttajat tulevat monista eri taustoista. Eri kansalaisuuksia tilastoitiin lähes 70, joista suurimpina kansalaisuusryhminä nousivat esiin venäläiset, turkkilaiset, intialaiset, suomalaiset ja iranilaiset. Ohjaukseen osallistuneet olivat myös asuneet Suomessa vaihtelevia aikoja. Osallistujien maassaoloajat jakautuivat tasaisesti, sillä 1–3 vuotta, 3–5 vuotta ja yli viisi vuotta Suomessa asuneiden määrä oli kaikissa luokissa noin 250 osallistujaa. Alle vuoden maassa olleita oli noin 70, ja vain muutama ei asunut enää Suomessa. SIMHE-toiminta kattaa kansallisesti laajan maantieteellisen alueen, sillä tilastojen mukaan ohjaukseen tultiin lähes kaikista Suomen maakunnista ja muutama jopa ulkomailta. Kuitenkin ylivoimaisesti eniten osallistujia, noin kaksi kolmasosaa kaikista osallistujista, tuli Uudenmaan alueelta.

Vain noin 40 prosentilta SIMHE-ohjaukseen osallistuneelta on tilastoitu koulutustaso. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 168 ja alemman sata. Ammattikorkeakoulututkinto oli 26 osallistujalla ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto 19 osallistujalla. Tohtorin tai lisensiaatin tutkinto oli 20 osallistujalla. Pelkkä perusasteen koulutus oli vain muutamalla ohjaukseen osallistuneella. Tutkinnon suorittaneiden lisäksi reilu parikymmentä osallistujaa oli aloittanut opinnot jossain koulutusohjelmassa, mutta ei ollut suorittanut vielä opintojaan loppuun. Maahanmuuttajat olivat myös monilta eri koulutusaloilta. Suosituimpia koulutusaloja olivat kauppa-, hallinto- ja oikeustieteet, terveys- ja hyvinvointialat, kasvatusalat sekä tekniikan alat.

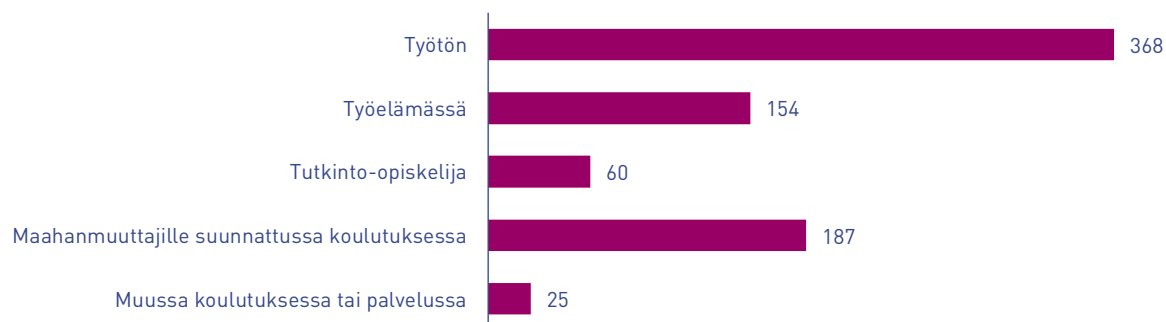
KUVIO 9. SUORITETUT TUTKINNOT, YKSILÖOHJAUKSET

Suurin osa SIMHE-ohjaukseen hakeutuneista on työttömiä

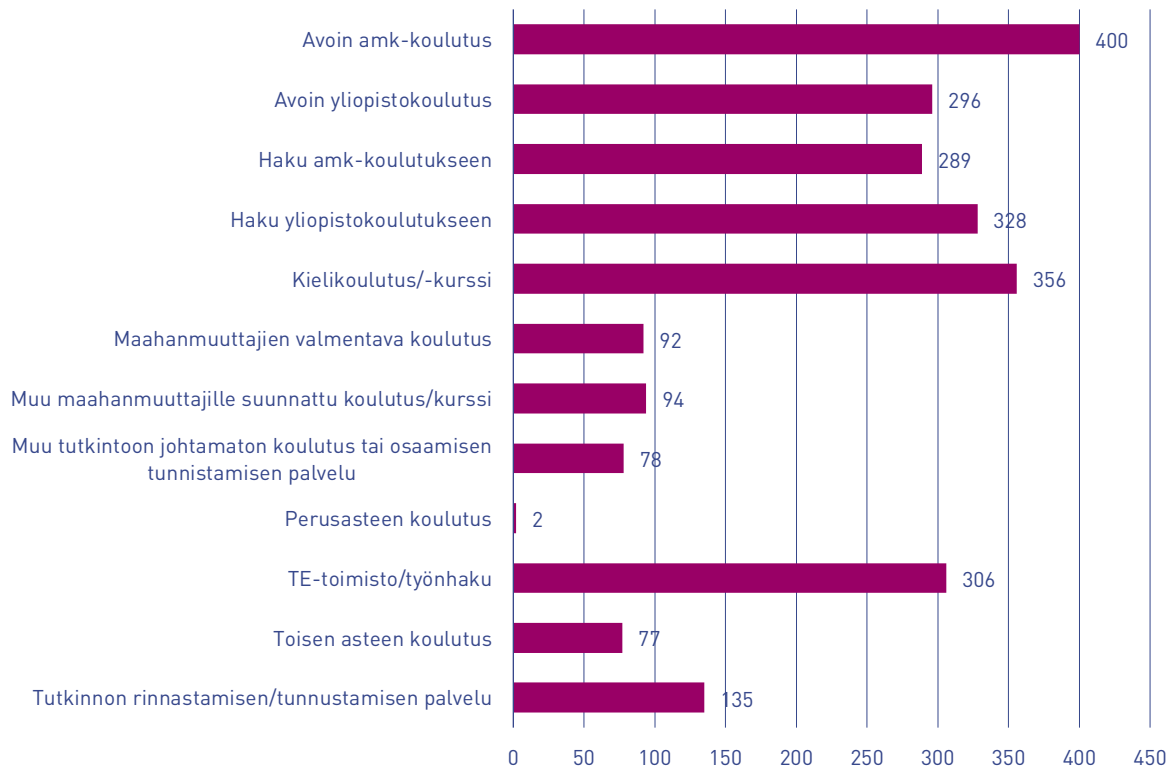
SIMHE-ohjaukseen hakeutuneiden joukosta löytyy niin tutkinto-opiskelijoita, maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa opiskelevia, muuhun koulutukseen tai palveluun osallistuvia, työllisiä kuin työelämän ulkopuolella olevia henkilöitä. Ohjaukseen osallistuneet ovat pääosin olleet työttömiä, työssäkäyviä tai maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa opiskelevia. Yli 350 osallistujaa on ilmoittanut olevansa työttömänä, kun taas työelämässä on noin 150 maahanmuuttajaa. Maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa opiskelevia osallistui ohjaukseen lähes 200.

KUVIO 10. TÄMÄNHETKINEN TILANNE, YKSILÖOHJAUKSET

Kaiken kaikkiaan vuoden 2021 aikana SIMHE-ohjauksia on raportoitu yhteensä lähes tuhat. Eniten ohjauksia on tehty avoimeen ammattikorkeakoulutukseen, johon maahanmuuttajia on ohjattu 400 kertaa. Toiseksi eniten ohjauksia on tehty erilaisiin kielikoulutuksiin ja -kursseille. Avoimeen yliopistokoulutukseen on ohjattu lähes 300 kertaa, ja samoissa määrin osallistujia on ohjattu TE-toimistoon tai työnhakuun sekä hakemaan tutkinto-opiskelijaksi joko yliopistoon tai ammattikorkeakouluun.

KUVIO 11. SIMHE-TOIMINNASSA TEHDYT OHJAUKSET, YKSILÖ- JA RYHMÄOHJAUKSET

Näkökulmia SIMHE-toiminnan kehittämiseen

Korkeakoulut raportoivat SIMHE-toimintaa opetus- ja kulttuuriministeriölle osana korkeakoulujen sopimuskauden 2021–2024 välitarkastelua. Poiminnat tästä raportoinnista keväältä 2022 antavat kuvaa SIMHE-toiminnan kehittymisestä korkeakouluissa.

SIMHE-verkosto vahvistui uusilla korkeakouluilla, ja vakiintuneet toimijat jatkoivat palvelujensa kehittämistä

Ruotsinkielinen SIMHE-toiminta vahvistui, kun SIMHE-palvelut käynnistyivät Arcada-ammattikorkeakoulussa. Korkeakoulu on edistänyt yhteistyötä muiden Suomen ruotsinkielisten korkeakoulujen välillä ruotsinkielisen kotoutumisen edistämiseksi. Uutena SIMHE-palveluiden kehittämisen aloitti myös Vaasan yliopisto. Laajennettua SIMHE-toimintamallia on suunniteltu yhdessä Vaasan alueen muiden toimijoiden kanssa.

Vakiintuneista SIMHE-toimijoista Metropolia-ammattikorkeakoulussa on vahvistettu ohjauksen oppijälähtöisyyttä: kansainvälisille osaajille ja maahanmuuttajataustaisille oppijoille tarjotaan osana SIMHE-palveluita osaamisen vahvistamisen ja kotouttamisen edistämisen palveluita.

Karelia-ammattikorkeakoulussa on toteutettu opiskeluvaihtoihin tukevaa valmentavaa koulutusta ja kehitetty korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien aiemman osaamisen tunnistamisen käytänteitä ja koulutuspolkuja.

Jyväskylän yliopistolla on panostettu edelleen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden korkeakoulutuspolkujen, jatkuvan oppimisen koulutusmoduulien sekä ohjauspalveluiden kehittämiseen.

SIMHE-TOIMINNAN KEHITTÄMISTYÖN PAINOPISTEITÄ HELSINGIN YLIOPISTOLLA, REBEKKA NYLUND, ASIAANTUNTIJA, HELSINGIN YLIOPISTO

Helsingin yliopistossa SIMHE-toiminnan alkua leimasi vahvasti SIMHE-asiakkaiden neuvonta ja hakuprosessien kehittäminen pakolaistaustaisille hakijoille, joilla ei ole mahdollisuutta todentaa osaamistaan virallisin asiakirjoin. Ukrainan sodan vuoksi kehitystyö on osoittautunut erittäin hyödylliseksi. Suomeen tulleiden ukrainalaisten ohjaamisessa korkeakoulujen palvelujen piiriin ja erityisesti hakeutumisessa ilman virallisia todistuksia on Helsingin yliopisto voinut jakaa osaamistaan myös muille SIMHE-korkeakouluille. Ukrainasta paenneille on järjestetty myös maksuttomia suomen alkeiskursseja avoimina yliopisto-opintoina.

Helsingin yliopiston yhtenä painopisteenä on ollut myös verkostoitumisen edistäminen niin asiakkaiden kuin SIMHE-toiminnankin osalta. Pääkaupunkiseudun kaupungit ovat olleet tärkeitä kumppaneita samoin kuin erilaiset järjestöt. SIMHE-ohjaajaverkoston toiminnan kehittäminen ja siihen aktiivisesti osallistuminen on koettu merkitykselliseksi.

SIMHE-kokonaisuuden kehittämistyön toisena painopisteenä on pätevyityspolkujen kehittäminen Helsingin yliopiston koulutusvastuulla oleviin säänneltyihin ammatteihin yhteistyössä muiden korkeakoulujen kanssa. Näitä ovat esimerkiksi ulkomailla tutkinnon suorittaneet lääkärit ja hammaslääkärit sekä kasvatusalan ammattilaiset.

Pätevänä töihin -hankkeessa pilotoitavissa opinnoissa aloitti 24 eri kasvatusalan ulkomailla tutkinnon suorittanutta. Hankkeen opiskelijat integroituvat riittävällä tuella ja ohjauksella samoille kursseille yliopiston muiden suomenkielisten kasvatustieteen opiskelijoiden kanssa, jotta he voisivat paremmin verkostoitua tulevien kollegoidensa kanssa ja toisaalta vahvistaa suomen kielen taitoaan. Rätätelöidyt suomen kielen opinnot tarjoavat opiskelijoille lisäksi oman tärkeän vertaisryhmän.

Kasvatusalan kelpoisuuteen johtavien opintopolkujen kehittämistyö jatkuu. Pätevänä töihin -hankkeen ja aiempien vastaavien hankkeiden kokemusten pohjalta kehitetty erillishaku erillisiin rinnastamispäätöksen mukaisiin opettajan kelpoisuusopintoihin toteutetaan keväällä 2023.

Helsingin yliopisto on kehittänyt ulkomailla korkeakoulukelpoisuutensa saaneille ja/tai korkeakoulutetuille maahanmuuttajille valmentavia opintoja kahdessa hankkeessa: AKVA I ja AKVA II (AKVA = akateemiset valmentavat). Opiskelijoiden valmiuksia opiskella suomalaisissa korkeakouluissa tai työskennellä asiantuntijatehtävissä on vahvistettu erityisesti suomen kielen opinnoilla, mutta myös oppimisvalmiuksia tukemalla sekä panostamalla kohderyhmän uraohjaukseen.

Helsingin yliopisto pyrkii SIMHE-toiminnassa myös herättelemään keskustelua niin yliopiston sisällä kuin laajemminkin kansainvälisten osaajien työllistymisen haasteista.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan loi uudenlaisia tarpeita korkeakoulujen SIMHE-palveluille

Kansallisen Virta-tiedonkeruun perusteella joulukuussa 2022 Suomen korkeakouluissa opiskeli 1 464 Ukrainasta paennutta opiskelijaa, joista 1 019 avoimessa korkeakoulutuksessa.

Osana kansallista toimenpideohjelmaa Ukrainasta paenneiden korkeakouluopiskelijoiden ja tutkijoiden tukemiseksi Opetushallitus avasi toukokuussa 2022 yhteistyössä korkeakoulujen tiedotussivuston korkeakoulujen opintotarjonnasta ja tukitoimista. Tiedotussivustolle ohjautuneille opiskelijoille on yhdessä korkeakoulujen SIMHE-ohjaajien kanssa luotu keskitettyä neuvontaa opiskelumahdollisuuksista Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kohdensi SIMHE-korkeakouluille yhteensä kaksi miljoonaa euroa ohjaus- ja neuvontapalveluiden tukemiseksi. Lisäksi tilapäistä suojelua saavien korkeakoulutusta on tuettu erillisellä 5,5 miljoonan euron hankemäärärahalta. Myönnettävillä avustuksilla rahoitetaan englanninkielistä koulutustarjontaa, toiminnallisesti kaksikielisten tutkintojen kehittämistä sekä ammattikorkeakoulujen maahanmuuttajien korkeakoulutukseen valmentavan koulutuksen lisäämistä.

MILLAISIA TARPEITA VENÄJÄN HYÖKKÄYS UKRAINAAN AIHEUTTI JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON NÄKÖKULMASTA? MILLAISIA RATKAISUJA UUSIIN TARPEISIIN ON LUOTU? MARITA HÄKKINEN, SUUNNITTELIJA, JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja siitä käynnistynyt pakolaisuus toi korkeakoulut yhteen Suomessa miettimään ratkaisuja pakenevien opiskelijoiden tueksi.

Yliopistot perustivat maaliskuussa 2022 UNIFI ry:n ja vararehtoreiden vetämän työryhmän, jossa pohdittiin linjoja opintojen avaamiseksi ja tuen tarjoamiseksi OKM:n antama ohjeistus huomioiden. Opetushallitus tuki toimia korkeakoulusektorillamme, perusti viestintään yhteiset verkkosivut ja kutsui ryhmän SIMHE-korkeakouluja tarjoamaan ohjausta Ukrainasta paenneille. Opetushallituksen tilaisuuksissa välittyivät Ukrainan korkeakoulusektorin ja opetusviranomaisten viestit ja tietokanavat korkeakoulutoimijoillemme. Korkeakouluissa jo pitkään toimineet ja tällä hetkellä kymmenessä korkeakoulussa toteutettavat SIMHE-palvelut verkostoimaisine työotteineen osoittautuivat luontevaksi väyläksi tukea korkeakouluopinnot ja työurat keskeyttämään joutuneita. Opintohallinnollisen työn ja viestinnän käynnistäminen onnistui yliopistoissa yhteneväisessä linjassa sitoutuneiden yhteistyörakenteiden avustamina. Yliopistojen ratkaisut ovat jonkin verran poikenneetkin toisistaan. Pääsääntöisesti tarjontaan kuuluvat maksuttomat avoimen yliopiston opinnot, kieliopinnot sekä erillisillä opinto-oikeuksilla opiskeltavat yliopisto-opinnot, jotka soveltuvat jatkossa myös osaksi tutkintoa Ukrainassa tai Suomesakin. Jyväskylän yliopistossa näihin opintoihin on voinut hakea huhtikuusta 2022 saakka, mikäli englannin kielen taito ja taustaosaaminen ovat riittäneet. Opinto-oikeutta haetaan JY:n jatkuvan oppimisen palveluiden koordinoiman rullaavan haun kautta avoimeen yliopistoon tai tiedekuntiin, joiden opintopäälliköt ja suunnittelijat käsittelevät hakemukset. Opinto-oikeuden hakua tukee korkeakoulupolkuun keskittyvä JY:n SIMHE-ohjaus, joka toteutetaan yhdessä hakuneuvonnan ja tiedekuntien kanssa. Opinto-oikeuksia on myönnetty marraskuuhun 2022 mennessä 11 opiskelijalle. Lisäksi keväällä toteutettiin Erasmus+ -apurahahaku, jota edelsivät yhteistyösopimukset Jyväskylän yliopiston ja kolmen ukrainalaisen, Lvivissä, Kiovassa ja Harkovassa sijaitsevan partneriyliopiston kanssa. Apurahahaun alkuvaiheen ohjaus tarjottiin SIMHEstä, josta potentiaalisia hakijoita

ohjattiin Suomessa kasvokkain ja etänä sekä Ukrainaan esimerkiksi WhatsApin kautta. Valituista 19 vaihto-opiskelijasta 16 on saapunut Jyväskylään ja opiskelee parhaillaan muun muassa kieliä, kauppatieteitä ja kasvatustieteitä. Korkeakouluopinnot keskeyttämään joutuneita suurempi joukko Jyväskylään Ukrainasta saapuneista pakolaisista on jo korkeakoulututkinnon suorittaneita aikuisia. Tälle kohderyhmälle on järjestetty tulkattuja ryhmäohjauksia SIMHEN ja Jyväskylän kaupungin maahanmuuttaneiden osaamiskeskuksen sekä Salmirannan vastaanottokeskuksen yhteistyönä. SIMHE on toteuttanut ohjausta myös Keski-Suomessa muille paikkakunnille, joilla ukrainalaisia korkeakoulutettuja asuu. Alueellinen verkosto on SIMHE-palveluiden vakiintunut yhteistyökenttä, mutta Ukrainan kriisin osalta toimijat ovat osittain uusia. Jyväskylässä ukrainalaisten tuki- verkosto kattaa vastaanottokeskuksen lisäksi esimerkiksi ortodoksisen seurakunnan, Monikulttuurikeskus Glorian ja sosiaalityön palvelut. Viranomais- ja kolmannen sektorin kanssa yhteistyössä on sekä ohjattu opintoihin ja hyvinvointiin tukea tarvitsevia opiskelijoita että konsultoitu tarpeellista viranomaistietoa apuraha-, asumis- ja toimeentulon kysymyksissä. JY:n SIMHEN ohjauksiin on vuoden kuluessa osallistunut 92 Ukrainasta paennutta henkilöä.

SIMHE-palveluja kehitettiin osana korkeakoulujen Talent Boost toimintokokonaisuutta

Esimerkiksi Turussa ja Tampereella SIMHE-toimijat tekevät yhteistyötä International House Turku/Tampere toiminnan kanssa tukien yhteisten kansainvälisten palvelujen tarjoamista sekä koulutus- että työperäisen maahanmuuton asiakkaille. Turun yliopistossa Talent Boost -toimintaa on edistetty kehittämällä kansainvälisten osaajien työelämä- ja yritysytteyksien prosesseja, alumnitoimintaa sekä SIMHE-neuvontapalveluita (ml. suomen kielen jatko-opetus sekä EU-ETA-maiden ulkopuolella valmistuneiden hammaslääkärien laillistamiskokeeseen valmentava koulutus).

Tampereen yliopistossa on kehitetty harjoittelua ja työllistymistä tukeva International Talents Mentoring programme -mentorointiohjelma ja harjoittelutuki. Tampereen ammattikorkeakoulussa on yhteistyössä sidosryhmien kanssa tehty toimenpiteitä harjoittelu- ja opinnäytetöiden mahdollistamiseksi kansainvälisille opiskelijoille.

Metropolia-ammattikorkeakoulussa on edistetty Talent Boost -toimenpideohjelmaa SIMHE-palveluiden, toiminnallisesti kaksikielisen sairaanhoitajatutkinnon sekä S2-tarjonnan kehittämishankkeiden kautta. Lisäksi kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen työllistymisen tukemiseksi on kohdennettu vuodesta 2022 alkaen lisäresurssia kansainvälisten opiskelijoiden palvelupolkujen kehittämiseen.

SIMHE-PALVELUT OSANA TALENT BOOST -TOIMINTOJA, VIRPI LAUKKANEN, KANSAINVÄLISYYSJOHTAJA, SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Savonia-ammattikorkeakoulussa SIMHE-palvelut ja maahanmuuttajien valmentava koulutus nähdään yhtenä osana Talent Boost -palvelulupausta, jonka mukaisesti edistetään kokonaisvaltaisesti kansainvälisten osaajien houkuttelua, maahanmuuttoa ja Suomeen juurtumista. Tavoitteena on saada merkittävästi enemmän kansainvälisiä opiskelijoita erityisesti itäiseen Suomeen sekä parantaa alueella jo olevien kansainvälisten osaajien työllistymistä osaamistaan vastaaviin tehtäviin.

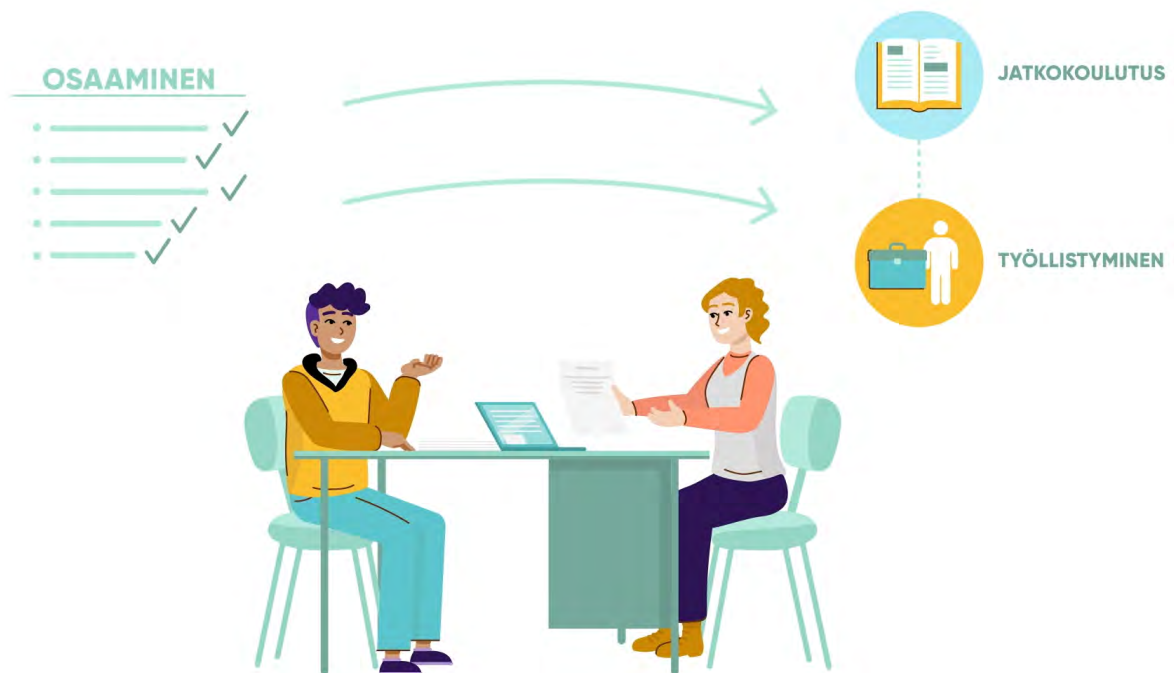
Savoniassa kansainvälisyyden kehittämisen toimet on koottu laajasti osaksi Kansainvälisyyden yksikköä, mikä helpottaa kokonaisvaltaista kehittämistä. Kansainvälisiä tutkinto-ohjelmia lisätään, niiden vetovoimaa pyritään parantamaan ja opiskelijoiden uraosaaamista ja työelämäverkostoja kehitetään eri tutkinto-ohjelmien yhteistyönä. Talent Hub -toiminnalla tuetaan kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelupaikkojen löytymistä ja työllistymistä. S2-opetusta on lisätty systemaattisesti kansainvälisiin tutkinto-ohjelmiin, luotu suomen kielen oppimisen polku sekä otettu kielen osaamisen kehittyminen yhdeksi apurahakriteeriksi.

SIMHE-toiminta nähdään yhtenä tärkeänä osana Talent Boost -kokonaisuutta ja sen avulla tuetaan erityisesti sitä, että alueella jo asuvat maahanmuuttaneet henkilöt löytävät tiensä korkeakouluopintoihin ja korkeakoulutuksen saaneet koulutustaan vastaaviin työtehtäviin. Maahanmuuttajien valmentava koulutus toimii yhtenä hyvänä polkuna tutkinto-ohjelmiin, joskin haasteena on monen osalta ollut varsin hyvän suomen kielen osaamisen vaade. Savonia on nyt mukana Karelian hallinnoimassa OKM-rahoitteisessa hankkeessa, jossa kehitetään vastaavaa englanninkielistä maahanmuuttajien valmentavaa koulutusta.

Jatkossa kehittämiskohteena nähdään se, että yhä paremmin pystyttäisiin tavoittamaan maahanmuuttaneet, joilla on jo koulutusta kotimaastaan. Heidän osaamistaan tunnistamalla ja tarjoamalla täydentävää koulutusta voidaan nopeuttaa polkua työelämään. SIMHE-ohjauksen roolina on antaa alkuvaiheen ohjausta ja etsiä oikeita koulutuspolkuja. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen osalta keskeisessä roolissa ovat kunkin kansainvälisen tutkinto-ohjelman opinto-ohjaajat. Siten SIMHE-toiminnan ja tutkinto-ohjelmien yhteistyö on tärkeää onnistuneessa koulutuspolun rakentamisessa.

LOPUKSI

SIMHE-palveluita on kehitetty aktiivisesti niiden perustamisesta lähtien, ja työ on jatkossakin keskeinen osa korkeakoulujen saavutettavuuden kehittämistä. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen vision 2035 määrittelemä tavoite ”Vastuullinen ja vastaanottava Suomi” asettaa tavoitteeksi, että Suomeen maahantulo ja maahan jääminen on sujuvaa ja että korkeakoulut ovat suunnannäyttäjiä vastaanottavan, ennakkoluulottoman sekä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisen yhteiskunnan rakentamisessa. SIMHE-palvelut ovat osaltaan merkittäviä toimia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

KUVIOT

- Kuvio 1 Uudet maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen
<https://vipunen.fi/fi-fi>
- Kuvio 2 Maahanmuuttajataustaiset uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnon suorittaneet.
Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen
<https://vipunen.fi/fi-fi>
- Kuvio 3 Valmentavan koulutuksen aloittaneet 2015–2021. Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen
<https://vipunen.fi/fi-fi>
- Kuvio 4 Valmentavan koulutuksen aloittaneet korkeakouluittain 2021.
Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen
<https://vipunen.fi/fi-fi>
- Kuvio 5 Valmentavan koulutuksen aloittaneet ikäryhmittäin 2021.
Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen
<https://vipunen.fi/fi-fi>
- Kuvio 6 S2/R2:n kirjoittaneet. Lähde: Ylioppilastutkintolautakunta
<https://www.ylioppilastutkinto.fi/ext/stat/FS2022A2013T2010.pdf>
- Kuvio 7 SIMHE-ohjausten määrä. Lähde: SIMHE-korkeakoulujen raportit
- Kuvio 8 Osallistujien ikä sukupuolen mukaan, yksilöohjaukset. Lähde: SIMHE-korkeakoulujen raportit
- Kuvio 9 Suoritetut tutkinnot, yksilöohjaukset. Lähde: SIMHE-korkeakoulujen raportit
- Kuvio 10 Tämänhetkinen tilanne, yksilöohjaukset. Lähde: SIMHE-korkeakoulujen raportit
- Kuvio 11 SIMHE-toiminnassa tehdyt ohjaukset, yksilö- ja ryhmäohjaukset.
Lähde: SIMHE-korkeakoulujen raportit

KUVITUSKUVAT

Kaikki kuvituskuvat: Videotiiviste Oy

LISÄTIETOJA

SIMHE-palvelut Opetushallituksen verkkosivuilla:

<https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys/korkeakoulut-tukemassa-maahanmuuttajia/simhe>

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163235>

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia

https://okm.fi/documents/1410845/4392480/Kansallinen+korkeakoulujen+jatkuvan+oppimisen+strategia_1.0.pdf/22fd6ebf-1a3a-cdf3-b14d-4aa32bf2aaf0/Kansallinen+korkeakoulujen+jatkuvan+oppimisen+strategia_1.0.pdf?t=1670581872127

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyden edistämisen visio 2035

<https://okm.fi/kv-visio-2035>

Owal Group. 2022. Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi. Saatavilla verkossa:

https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2022/03/S2-opetuksen_arviointi_170322.pdf

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-6895-0
ISSN 1798-8926